KATALOG WYSTAWY

EXHIBITION CATALOGUE

SZCZELINY
PRAKTYKOWANIE PAMIĘCI

FISSURES
PRACTISING THE MEMORY

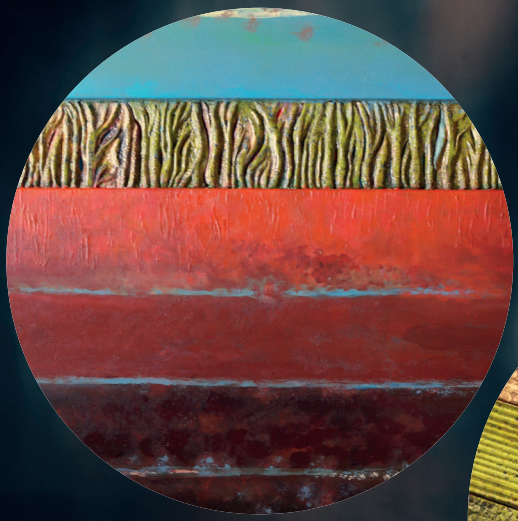

Malarstwo
Painting
Ceramika
Ceramics
Fotografia
Photography

Otwarcie
Opening
sala konferencyjna
w Muzeum Treblinka
conference room of the Treblinka Museum

Finisaż
Finissage
2.08.2023

Autorki
The authors
Barbara Janina Sochal
Aga Sochal

muzeum Treblinka

ORGANIZACJA WYSTAWY / EXHIBITION ORGANIZATION

Muzeum Treblinka. Niemiecki nazistowski obóz zagłady i obóz pracy (1941-1944)

Treblinka Museum. The Nazi German Extermination and Forced Labour Camp (1941-1944)

KURATOR WYSTAWY / EXHIBITION CURATOR

Barbara Janina Sochal

TEKST / TEXT

Edward Kopówka
Barbara Janina Sochal
Monika Samuel
Paweł Maliszewski
Ilona Flażyńska

TŁUMACZENIE / TRANSLATION

Paweł Maliszewski, Anna Dębska

OPRACOWANIE GRAFICZNE / GRAPHIC DESIGN

Artur Karpiński

PROJEKT OKŁADKI / COVER DESIGN

Ilona Flażyńska

Szanowni Państwo,

wystawa „SZCZELINY. Praktykowanie Pamięci" jest kolejną w ramach projektu „Zagłada w sztuce" realizowanego przez Muzeum Treblinka. Autorki, Barbara Janina Sochal i Aga Sochal, matka i córka, w artystycznych wizjach odnoszą się do szczególnego miejsca jakim są tereny poobozowe w Treblince.

Barbara Janina Sochal jako inspirację do swoich dzieł wykorzystuje odciski w ceramice fragmentów wiązanek („Las Korczakowski II"), knotów („Rzeka pamięci") oraz wosku ze zniczy („Interwał") palonych przed symbolicznym kamieniem Janusza Korczaka (Henryka Goldszmita) i Dzieci. Praca „W drodze", która składa się z dwóch części i wykonana jest techniką mieszaną, łączy płótno obrazu z ceramiką. Pokazuje spojrzenie z dwóch stron ludzi deportowanych do obozu zagłady, z zewnątrz i wewnątrz wagonu.

Aga Sochal w swoich fotografiach, nieznaczną ilością światła, nieostrym, postrzępionym obrazem, stara się oddziaływać na odbiorcę i wprowadzić go w refleksyjny nastrój.

Dear Readers,

The "Fissures. Practising the Memory" is another exhibition as part of the "Shoah in Art" project implemented by the Treblinka Museum. The authors are Barbara Janina Sochal and Aga Sochal, a mother and a daughter. In their artistic visions they refer to a special place which is the post-camp area in Treblinka.

Barbara Janina Sochal, as an inspiration for her works uses the imprints of fragments of bouquets in ceramics ("Korczak Forest II"), candle wicks ("River of Memory") and candle wax ("Interval") lit at the symbolic stone of Janusz Korczak (Henryk Goldszmit) and the Children. The work "On the way" consists of two parts and is made by the mixed technique of combining canvas with ceramics. It shows the view from two perspectives of people deported to the extermination camp, from outside and inside the wagon.

Aga Sochal, by the usage of little light and blurred, jagged image in her photographs, tries to influence the public and put them in a reflective mood.

dr / Dr. Edward Kopówka

dyrektor Muzeum Treblinka / director of the Treblinka Museum

SZCZELINY PRAKTYKOWANIE PAMIĘCI

FISSURES PRACTISING THE MEMORY

Zagłada na trwałe naznaczyła rzeczywistość, w której żyjemy. Z jednej strony obarczyła nas powinnością pamiętania o dramatycznych losach jej ofiar, z drugiej zaś koniecznością nieustającego rozprawiania się z naszymi wyobrażeniami w pamięci indywidualnej i zbiorowej, w czasie tu i teraz. Staliśmy się odpowiedzialni za przyjmowaną narrację, praktykowanie własnego systemu wartości, stosunku do innych ludzi, w konfrontacji z tragedią Zagłady.

Janusz Korczak w swoim *Pamiętniku* w ostatnim miesiącu życia napisał: „Chciałbym umierać świadomie i przytomnie. Nie wiem, co powiedziałbym dzieciom na pożegnanie. Pragnąłbym powiedzieć tyle i tak, że mają zupełną swobodę wyboru drogi" [1].

Nie miały.

My dzisiaj mamy wybór, nasze dzieci również. Przez całe życie próbujemy tworzyć własne ścieżki niemożliwości zbliżania się do doświadczania traumy przed śmiercią drugiego człowieka, dziecka, do wyobrażenia sytuacji granicznych.

Taką próbę dziedziczenia pamięci Zagłady i tworzenia jej własnych ram podjęły dwie artystki, dwa pokolenia – córka i matka. W tym doświadczaniu przeszłości wiarygodność faktograficzna nie była najważniejsza. Aga Sochal i Barbara Janina Sochal, wykorzystując język fotografii, malarstwa i ceramiki wykreowały wizualne ślady świadectwa miejsca, jakim był w Treblince Niemiecki nazistowski obóz zagłady i obóz pracy (1941-1944). Wizualizacje powstały z fragmentów wiązanek i zniczy składanych podczas uroczystości pod kamieniem upamiętniającym Janusza Korczaka / Henryka Goldszmita i Dzieci. Niektóre z prac nawiązują do lasu, jego grozy i pragnienia ucieczki. Również do *Korczakowskiego Lasu Pamięci*, który teraz rozrasta się na terenie Muzeum, *Lasu* pełnego życia, drzew otoczonych opieką i troską.

Twórczynie, każda na swój sposób, poszukiwały SZCZELIN, przez które można było zobaczyć światło, zauroczyć chwilą nadziei, dobrowolną zadumą, ale też ukryć siebie, schować swój lęk bądź cenny przedmiot. Tajemnice szczelin wyobrażonych, zamkniętych w sugestywnych kształtach.

Prezentacja prac nie ma charakteru wystawy historycznej, sięga po emocje odbiorcy, jest poszukiwaniem wspólnoty wrażliwości, lecz może drażnić swoją estetyką. Jednocześnie pragnie sprawiać wrażenie intymnej bliskości z tym co minęło, a jest tak blisko.

---

[1] Janusz Korczak, *Pisma czasu wojny (1939-1942). Pamiętnik. Maj – 4 sierpnia*, [w:] H. Kirchner (red.), *Korczak. Dzieła*, tom 15, IBL Warszawa 2021, s. 287.

The Shoah permanently influenced the reality we live in. On the one hand, it has imposed on us the obligation to remember the dramatic fate of the victims and on the other hand the necessity to constantly deal with our ideas in both individual and collective memory, here and now. In confrontation with the tragedy of the Shoah, we become responsible for the adopted narrative, for practicing our own system of values and attitude towards other people.

In the *Diary* of Janusz Korczak, during the last month of his life, he wrote: "I would like to die consciously. I don't know what I should say to the children by way of farewell. I should want to make clear to them only this — that the road is theirs to choose, freely"[1].

It was not.

We have a choice today, and so do our children. Throughout our lives, we try to create our own paths of impossibility of approaching the experience of trauma after the death of another human being, a child, and to imagining borderline situations.

Such an attempt to inherit the memory of the Holocaust and create its own framework was undertaken by two artists, two generations – a daughter and a mother. Factual representation of reality was not the most important thing in this experience of the past. Aga Sochal and Barbara Janina Sochal, by using the language of photography, painting and ceramics, created visual traces of testimony of the place of Treblinka – the German Nazi Extermination and Labour Camp (1941-1944). The visualizations are made of fragments of bouquets and candles, which were laid at the memorial stone of Janusz Korczak / Henryk Goldszmit and the Children during the ceremonies commemorating them. Some of the works refer to the forest, its terror and desire to escape. It also refers to the *Korczak Forest of Remembrance*, which grows on the premises of the Museum – *a forest* full of life, with trees surrounded by care and concern.

The artists, each in their own way, were looking for FISSURES through which one could see the light, be enchanted by a moment of hope, voluntary reflection, but also hide oneself, hide one's fear or a valuable object. Secrets of imaginary fissures, enclosed in suggestive shapes.

The presentation of the works is not a historical exhibition, it reaches for the recipient's emotions. It is a search for a community of sensitivity, but it can also irritate with its aesthetics. It wants to give the impression of intimate closeness with what has passed, and what is so close at the same time.

Barbara Janina Sochal

kuratorka wystawy, współautorka prac / curator of the exhibition, co-author of the works

[1] Janusz Korczak, *Pisma czasu wojny (1939-1942). Pamiętnik. Maj – 4 sierpnia*, [in:] H. Kirchner (ed.), *Korczak. Dzieła*, vol. 15, IBL Warszawa 2021, p. 287.

O AUTORKACH

ABOUT THE AUTHORS

Barbara Janina Sochal (BaJaSo.)

Pedagożka, metodyczka wychowania plastycznego (Wydział Pedagogiki i Psychologii UW), autorka i realizatorka wielu projektów dla dzieci, młodzieży i nauczycieli z zakresu edukacji kulturalnej i międzykulturowej oraz wychowania przez sztukę.

Działalność pedagogiczną, edukatorską przez wiele lat łączyła z twórczością artystyczną, doskonaliła we własnym zakresie warsztat, poszukując, eksperymentując, wykorzystując w swoich pracach techniki tkackie, ceramikę i malarstwo.

Interesuje się miejscem i kondycją człowieka we współczesnym świecie, jego rolą w tworzeniu ścieżek pamięci między przeszłością a teraźniejszością. Kompozycjom, często abstrakcyjnym, nadaje znaczenia symboliczne, przypisuje im treści, tworzy skojarzenia barw, kształtów z przesłaniem jakie niesie obraz.

W ostatnim okresie brała udział w wystawach: POWERFUL WOMAN 2021, virtual International Contemporary Art Exibition, 25. International Art Fair, Innsbruck 2021 oraz w Muzeum Bellini we Florencji, 2022. Również w tym samym roku jej prace malarskie i ceramiczne prezentowane były na dwóch wystawach indywidualnych: w Galerii APS w Warszawie oraz Galerii ProArte w Zielonej Górze. Rok 2023 rozpoczęła kolejną wystawą indywidualną pn. „Piękno i brzydota" w Galerii Stara Prochownia w Warszawie.

Educator, methodologist of art education (Faculty of Pedagogy and Psychology of the University of Warsaw), author and implementer of many projects for children, youth and teachers in the field of cultural and intercultural education, as well as education through art.

She combined pedagogical and educational activities with artistic creativity for many years. She developed her art skills on her own by searching, experimenting, using weaving techniques, ceramics and painting.

She is interested in the place and condition of man in the modern world, his role in creating memory paths between the past and the present. She gives symbolic meanings to compositions, which are often abstract, and assigns content to them. She creates combinations of colours and shapes with the message expressed by the image.

She has recently participated in the following exhibitions: POWERFUL WOMAN 2021, virtual International Contemporary Art Exhibition, 25th International Art Fair, Innsbruck 2021 and at the Bellini Museum in Florence, 2022. In the same year, her painting and ceramic works were presented at two individual exhibitions: at the APS Gallery in Warsaw and the ProArte Gallery in Zielona Góra. In 2023 she has created another individual exhibition entitled "Beauty and ugliness" at the Stara Prochownia Gallery in Warsaw.

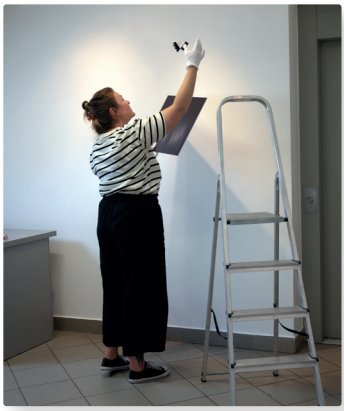

Aga Sochal

Absolwentka kulturoznawstwa oraz socjologii mediów. Obecnie kończy studia na kierunku Fotografia w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. L. Schillera w Łodzi.

Jej zdjęcia pojawiły się między innymi na Międzynarodowej Otwartej Wystawie Autoportret w kwadracie (2021, 2022), Foto Art Festival w Bielsku-Białej (2021), Festiwalu Nowej Sztuki Labirynt we Frankfurcie (2021, 2022) oraz na wystawach indywidualnych w galerii APS w Warszawie (2022), Galerii ProArte w Zielonej Górze (2022) i Galerii Stara Prochownia w Warszawie (2023). Zdjęcia jej autorstwa można było zobaczyć także na dwóch wystawach odbywających się w ramach Fotofestiwalu w Łodzi (2022).

W fotografii szuka zaskoczenia, gry z odbiorcą, nieoczywistości i nieco humoru. Koncentruje się na najbliższym otoczeniu, które jest punktem wyjścia do komentowania rzeczywistości. Interesują ją tematy związane z człowiekiem, choć, przewrotnie, ten rzadko występuje na jej zdjęciach.

A graduate of the cultural studies and the sociology of media. Currently, she is completing photography studies at the Leon Schiller Polish National Film, Television and Theatre School in Łódź.

Her photos were presented, among others, at the International Open Exhibition "Self-Portrait in a Square" (2021, 2022), Foto Art Festival in Bielsko-Biała (2021), The Labirynt Festival of New Art in Frankfurt (2021, 2022). They were also presented at individual exhibitions in the gallery of the Maria Grzegorzewska University in Warsaw (APS) (2022), ProArte Gallery in Zielona Góra (2022) and Stara Prochownia Gallery in Warsaw (2023). Her photos could also be seen at two exhibitions held as part of Fotofestiwal in Łódź (2022).

In photography, she seeks for surprise, plays with the recipient, non-obvious motives and a bit of humour. She focuses on the immediate surroundings, which is the starting point for commenting on reality. She is interested in topics related to people. Although, paradoxically, they rarely appear in her pictures.

SYMBOL ŻAŁOBY I PRZEJŚCIA

SYMBOL OF MOURNING AND TRANSITION

W artykule „Upamiętnienie obozu zagłady w Treblince. Próba odczytania"[1] zaproponowałem – kierując się własnymi odczuciami i spostrzeżeniami – następującą interpretację symboliki zamkniętej w bryle głównego monumentu: „Pomnik centralny na terenie byłego Obozu Zagłady, SS-Sonderkommando Treblinka, zbudowany jest z dużych bloków granitowych, które swoim ułożeniem przypominają Ścianę Płaczu w Jerozolimie[2]. Frontowa ściana pomnika robi wrażenie pękniętej, rozdartej przez środek. Jest to symbol żałoby w judaizmie". Justyna Gąsowska również zwróciła uwagę na użycie formy pęknięcia i jego znaczenia w przedstawianiu ludzkiego dramatu, jakim była Zagłada: „Rozdarcie pomnikowego muru każe pamiętać o świecie sprzed Zagłady i tym dzisiejszym – świecie »ery po Holokauście«. Patrzący na pomnik powinien poczuć to rozdarcie, pęknięcie historii. Powinien także zrozumieć, że tragedia może się powtórzyć i że on również bierze odpowiedzialność za to, aby nie wydarzyło się to nigdy więcej"[3].

Kiedy Barbara Janina Sochal zaproponowała otwarcie w Muzeum Treblinka wystawy pn. SZCZELINY, pierwsze moje skojarzenia związane były z dramatem Żydów i Romów wiezionych do obozu śmierci: o czym myśleli zamknięci w wagonach, patrzący przez zakratowane małe okienka i szczeliny w deskach, czy byli świadomi swojego losu? Na podobne pytania próbowała również odpowiedzieć Martyna Rusiniak-Karwat[4], choć myślę, że do końca nie jesteśmy i nigdy nie będziemy w stanie odtworzyć koszmaru tej drogi.

Uświadomiłem sobie, że szczelina daje również nadzieję i ratuje życie. „Mojżesz wzniósł rękę nad morzem [...] a woda się rozdzieliła [...]" (Wj 14,21).

Dwie artystki Aga Sochal i Barbara Janina Sochal podjęły próbę przedstawienia językiem fotografii, malarstwa i ceramiki tę niezwykle złożoną, wielowymiarową symbolikę pojęcia SZCZELINY wpisanej w naszą pamięć o Zagładzie. I tak powstała wystawa, z której katalog Państwu przedstawiamy. Składa się on z dwóch części: tekstów opisujących koncepcję wystawy, prezentowanych na niej prac oraz dokumentacji fotograficznej z aranżacji przestrzeni wystawowej i wernisażu. Druga część poświęcona jest projektowi LASU KORCZAKOWSKIEGO, realizowanego przez Muzeum Treblinka przy współpracy z Polskim Stowarzyszeniem im. Janusza Korczaka.

---

[1] Patrz: *Treblinka ostrzega i przypomina! W 80. rocznicę utworzenia Karnego Obozu Pracy Treblinka I*, Treblinka 2022, s. 123-124.

[2] Tzw. Mur Zachodni Drugiej Świątyni. Jedyna pozostałość po Świątyni Jerozolimskiej zburzonej w 70 r. przez Rzymian. Najważniejsze miejsce dla wyznawców judaizmu.

[3] J. Gąsowska, *Treblinka 1942-1964. Historia pomników na terenie byłego Karnego Obozu Pracy i byłego Obozu Zagłady*, praca magisterska napisana na kierunku Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego w zakresie „Sztuka polska XX wieku" pod kierunkiem prof. dr hab. Waldemara Baraniewskiego w 2008 r., s. 71-72. (Kopia w zbiorach Muzeum Treblinka).

[4] M. Rusiniak-Karwat, *Co wiedzieli i o czym myśleli Żydzi, jadąc do Obozu Zagłady Treblinka II?* [w:] *Co wiemy o Treblince? Stan badań*, Siedlce, 2013, s. 101-118.

Wszystkie zawarte w katalogu teksty oraz przedstawione prace składają się na całość wydarzenia, jakim jest wystawa „SZCZELINY. Praktykowanie pamięci".

In the article "The Commemoration of the Extermination Camp in Treblinka. An attempt at interpretation"[1]. I proposed the following interpretation of the symbolism of the central monument based on my own feelings and observations: "The central monument is built of big granite blocks, whose arrangement resembles the Wailing Wall in Jerusalem[2]. The front wall gives an impression of being divided and fissured in the middle. It is a symbol of mourning in Judaism. Justyna Gąsowska in her interpretation of the monument says: "The division in the monument's wall makes one remember the world from before the Holocaust and the present world of »the era after the Holocaust«. While looking at the monument one should feel this fissure, the crack in history. We should also understand that the tragedy can repeat itself and that we are responsible that it will never happen again"[3].

When Barbara Janina Sochal proposed the "Fissures" exhibition at the Treblinka Museum, my first associations were related to the tragedy of the Jews and the Roma deported to the death camp: What did the Jews and the Roma Knew and thought about their deportation to the extermination camp in Treblinka? While being locked in wagons and looking out of small barred windows and boards' fissures. Martyna Rusiniak-Karwat also tried to answer similar questions[4]. Although I think that we will never be able to portray the nightmare of this road.

I realized that the fissure/division also gives hope and saves lives. "Then Moses stretched out his hand over the sea, [...] and the waters were divided [...]". (Exodus 14:21).

Two artists, Aga Sochal and Barbara Janina Sochal, made an attempt to use the language of photography, painting and ceramics to present the extremely complex, multidimensional symbolism of the concept of the FISSURES inscribed in our memory of the Shoah. That is how the exhibition was created, based on which we present this catalogue. It consists of two parts: first includes texts describing the concept of the exhibition, the presented works, and photographic documentation of the arrangement of the exhibition space and the vernissage. The second part is devoted to the KORCZAK FOREST project implemented by the Treblinka Museum in cooperation with the Polish Janusz Korczak Association.

All the texts included in the catalogue and the presented works make up the whole event, which is the exhibition „FISSURES. Practicing Memory".

dr / Dr. Edward Kopówka

dyrektor Muzeum Treblinka / director of the Treblinka Museum

---

[1] See: *Treblinka ostrzega i przypomina! W 80. rocznicę utworzenia Karnego Obozu Pracy Treblinka I*, Treblinka 2022, pp. 123-124.

[2] So-called Western Wall of the Second Temple. The only remnant of the Jerusalem Temple destroyed in 70 by the Romans. The most important place for the followers of Judaism

[3] J. Gąsowska, *Treblinka 1942-1964. Historia pomników na terenie byłego Karnego Obozu Pracy i byłego Obozu Zagłady*, master's thesis written in the field of Art History at the University of Warsaw in the field of „Polish art of the 20th century", under Prof. Waldemar Baraniewski, 2008, pp. 71-72. (copy at the Museum Treblinka collection).

[4] M. Rusiniak-Karwat, *Co wiedzieli i o czym myśleli Żydzi jadąc do Obozu Zagłady Treblinka II?* [in:] *Co wiemy o Treblince? Stan badań*, Siedlce, pp. 101-118.

WYSTAWA

THE EXHIBITION

INSTALACJA WYSTAWY

MOUNTING THE EXHIBITION

Dnia 6 czerwca autorki wraz z pracownikami Muzeum Treblinka rozpoczęły montaż wystawy w sali konferencyjnej Muzeum Treblinka.

On June 6, the authors together with the employees of the Treblinka Museum began mounting the exhibition in the conference room of the Treblinka Museum.

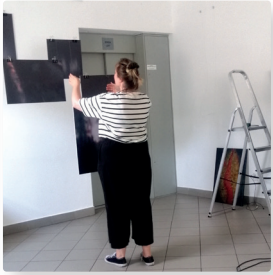

UROCZYSTE OTWARCIE

OPENING CEREMONY

14 czerwca po uroczystych obchodach Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Niemieckich Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych i Obozów Zagłady, nastąpiło otwarcie wystawy pt. „SZCZELINY. Praktykowanie pamięci". Kompozycje z wykorzystaniem techniki fotograficznej, malarstwa i ceramiki, powstawały przez pół roku. Artystki Barbara Janina Sochal i Aga Sochal, zmierzyły się z niezwykle trudnym zadaniem wizualizacji pamięci o Zagładzie. Szczelinę postrzegały nie tylko jako znak żałoby, ale i jako promyk nadziei, na lepsze jutro. Chęć ukazania pamięci o Obozie Zagłady Treblinka II zrodził pomysł, by do stworzenia dzieła wykorzystać odciski w ceramice kwiatów i liści składanych wieńców. Płótno „Interwał" w swej szczelinie zawiera wosk ze zniczy zapalanych, pod kamieniem poświęconym Januszowi Korczakowi i Dzieciom oraz pomnikiem centralnym obozu zagłady. Wykreowały tym samym wizualne ślady świadectwa miejsca, jakim był w Treblince niemiecki nazistowski obóz zagłady.

Na wernisażu obecni byli: Józef Maliński prezes Mazowieckiego Zarządu Wojewódzkiego Związku Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych

Więźniów Politycznych, Ksiądz Paweł Rytel-Andrianik – dyrektor Biura ds. Komunikacji Zagranicznej Konferencji Episkopatu Polski, Bożena Kordek – wójt Gminy Małkinia Górna, Bożena Krassowska – kierownik Delegatury w Siedlcach Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie, Izabella Wrona – przedstawiciel Wojewody Mazowieckiego, Dariusz Stopa – przedstawiciel Marszałka Województwa Mazowieckiego, Urszula Krzymowska – radna powiatu Sokołów Podlaski reprezentująca Senatora Waldemara Kraskę, Elżbieta Sadowska – starosta Powiatu Sokołów Podlaski, Jacek Odziemczyk – przewodniczący Rady Powiatu Sokołów Podlaski, Bożena Andrzejczuk z Urzędu Miasta i Gminy Kosów Lacki, Józef Rostkowski – wicestarosta powiatu ostrowskiego, prof. dr hab. Zofia Chyra-Rolicz – członek Rady Muzeum przy Muzeum Treblinka, Grażyna Sikorska – wójt gminy Sterdyń, Ewa Siwek – dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Małkini Górnej, Eliza Czapska – dyrektor Muzeum Zbrojowni na zamku w Liwie, Małgorzata Iwańska-Kania – dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Sokołowie Podlaskim, Marcin Celiński – dyrektor Sokołowskiego Ośrodka Kultury wraz z delegacją, Karolina Kolbuszewska – dyrektor Muzeum Domu Rodziny Pileckich w Ostrowi Mazowieckiej, Agnieszka Gaś – dyrektor Zespołu Szkół im. Stanisława Staszica w Małkini Górnej wraz z Wojciechem Hadałą i młodzieżą.

On June 14, after the official ceremony of the National Day of Remembrance of the Victims of German Nazi Concentration Camps and Death Camps, the exhibition "FISSURES. Practicing the memory" was opened. Paintings using mixed techniques of painting and ceramics, including photographs, were created for half a year. Artists Barbara Janina

Sochal and Aga Sochal faced the difficult task to portray the Shoah. They perceived the fissures not only as a sign of mourning, but also as a gleam of hope for a better tomorrow. The desire to exhibit the memory of the Treblinka II Death Camp gave birth to the idea to use the imprints of the ceramics of the flowers and leaves of the laid wreaths to create the work. The "Interval" canvas contains wax in its fissure. The wax comes from

candles lit at the memorial stone of Janusz Korczak and the Children and at the central monument at the Memorial Site of the Treblinka Extermination Camp. Thus, they created visual traces of the German Nazi extermination camp in Treblinka.

The following people participated in the opening of the exhibition: Józef Maliński, President of the Mazovian Provincial Board of the Union of War Veterans of the Republic of Poland and Former Political Prisoners, Rev. Paweł Rytel-Andrianik – Director of the Office for Foreign Communication of the Polish Bishops' Conference, Bożena Kordek – Mayor of the Małkinia Górna Commune, Bożena Krassowska – Head of the Delegation in Siedlce of the Provincial Monument Protection Office in Warsaw, Izabella Wrona – representative of Mazowieckie Province Governor's Office, Dariusz Stopa – representative of the Marshal Office of the Mazowieckie Voivodeship, Urszula Krzymowska – Councilor of the Sokołów Podlaski poviat, who represented the Senator Waldemar Kraska, Elżbieta Sadowska – Starost of the Sokołów Podlaski District, Jacek Odziemczyk – Chairman of the Sokołów Podlaski District Council, Bożena Andrzejczuk from the Town and Commune Office of Kosów Lacki, Józef Rostkowski – Deputy Starost of the Ostrów District, Prof. dr hab. Zofia Chy-

ra-Rolicz – member of the Museum Council of the Treblinka Museum, Grażyna Sikorska – Head of the Sterdyń commune, Ewa Siwek – Director of the Communal Culture and Sports Center in Małkinia Górna, Eliza Czapska – Director of the Armory Museum at the castle in Liw, Małgorzata Iwańska-Kania – Director of the Municipal of the Public Library in Sokołów Podlaski, Marcin Celiński – Director of the Sokołów Podlaski Cultural Center together with the delegation, Karolina Kolbuszewska – Director of the Museum of the Pilecki Family House in Ostrów Mazowiecka, Agnieszka Gaś – Director of the Stanisław Staszic School Complex in Małkinia Górna, together with Wojciech Hadała and the youth from this school.

Ilona Flażyńska
Muzeum Treblinka / Treblinka Museum

NAJDOSKONALSZY ŚWIAT PAMIĘCI

THE MOST PERFECT WORLD OF THE MEMORY

„Nasza pamięć jest światem doskonalszym niż wszechświat, bo przywraca życie tym, których już nie ma" – pisał w jednej ze swoich nowel Guy de Maupassant. Ten XIX-wieczny pisarz francuski, został zapamiętany jako mistrz krótkich opowiadań w nurcie naturalistycznym. Głównym założeniem tego nurtu było przedstawianie świata w sposób najbardziej zbliżony do rzeczywistości, bez upiększeń, selekcji i fantazji. Reprezentanci wiernie i bez ozdobników odtwarzali to, co obserwowali. Podobny precyzyjny sposób opisywania rzeczywistości był naglącą kwestią przy dokumentowaniu Zagłady. Precyzyjne opisy i relacje były konieczne, by wiernie przekazywać wiedzę o tych wydarzeniach. Z czasem środki wyrazu „niewyrażalnego" zmieniały się. We współczesnym świecie zdominowanym przez kreatywność, bezosobowe naturalistyczne opisy są zbyt ubogie, by uchwycić istotę pamięci. Jeszcze ściślejsza synteza pamięci ze sztuką wydaje się być połączeniem realnie wpływającym na nasz pełen nowych pęknięć, niedoskonały świat.

O pamięci napisano już wiele. Pamięć jako pamięć o Zagładzie skupia w sobie wiele powinności. Pierwsze trzy to pamięć o ofiarach, przeciwdziałanie dezinformacjom i edukacja. Wydaje się, że ludzkość wywiązuje się z tych misji. Z kolei zadaniem nadrzędnym dla przyszłości ludzkości jest zapobieganie podobnym wydarzeniom. To ono weryfikuje i stawia pod znakiem zapytania poprzednie sukcesy. To posłannictwo, wyrażone w haśle „Nigdy Więcej", przechodzi największą próbę od czasów II Wojny Światowej. Dzieje się tak w wyniku wojny za wschodnią granicą Polski, polaryzacji politycznej i ideologicznej, wzrostu ekstremizmu i wielu innych zagrożeń dla stabilizacji społeczeństw, w tym zagrożeń cybernetycznych. Współcześnie nie brakuje zatem rozchylonych szczelin o żyznych spodach, do których ludzkość znów lekkomyślnie wrzuca ziarna niepamięci. Nie wiadomo tylko jaki obłęd zrodzi się tym razem.

Poszukując jednak szczelin, przez które widać światło, okoliczności te mogą stać się bodźcem, by jeszcze z większą powagą potraktować pamięć o Zagładzie. Jest to okazja, by zintensyfikować nasz w niej udział poprzez szukanie nowych form wyrazu, które lepiej zwiążą się ze współczesną kulturą, szczególnie w sferze emocji.

Cechą charakterystyczną wszystkich czasów jest wymykanie się przeszłości z współczesnego dyskursu. Alicja Kuczyńska w artykule „Pamięć poprzez sztukę" opisywała: „Rozważając traumę Holokaustu wchodzimy w świat pozbawiony już od dawna realnego bytu [...] coraz bardziej wolny od swoich pierwotnych kształtów, trwa na kruchych obrzeżach wspomnień, przemieszanych ze sobą wyobrażeń, świadectw pamięci i wyobraźni. [...] Ów stan trwania nie ma charakteru stabilnego: tragiczna przeszłość coraz bardziej niechętnie odsłania skrawki własnego oblicza, natomiast skwapliwie i konsekwentnie powiększa swoje obszary skrytości. Naturalny i nie-

uchronny proces odchodzenia wydarzeń przeszłość w niepamięć dokonuje się na naszych oczach, a nam przypada przeprowadzenie próby określenia w nim swojego udziału i miejsca"[1].

Udział ten polega na poszukiwaniu nowych środków wyrazu utrwalania pamięci Zagłady w szeroko rozumianej twórczości artystycznej. Nie chodzi tutaj o zwykłe przypominanie, ale o szukanie wyrazu dla pamięci tragicznej i traumatycznej. Zadaniem sztuki jest budzenie wrażliwości na nowo oraz przywracanie utraconych emocji. Minione wspomnienia mają wówczas szansę uzyskania postaci bliskiej uprzednim formom. Sztuka, w tym wystawa „Szczeliny", sprzyja procesom kodowania dawnych i nowych znaczeń, które z powodzeniem zajmują miejsce tradycyjnie rozumianego odtwarzania rzeczywistości[2].

Samo powiązanie sztuki i pamięci nie wystarczy. Potrzeba jeszcze węzłowego dla nich składnika – przykazania miłości bliźniego, złotej zasady wszystkich czasów i kultur. Przywykliśmy myśleć o tym ludzkim zadaniu, jak gdyby wyłącznie odnosiło się do równolegle z nami żyjących ludzi. Reguła ta sięgając w przeszłość, teraźniejszość i przyszłość, ożywia pamięć i wyrażana przez sztukę osiąga wiecznotrwały charakter. Nowe sposoby utrwalania pamięci, to przede wszystkim inspiracja do działania na rzecz empatii, wzajemnego rozumienia i miłości, także wobec tych, których już z nami nie ma. Gdy takie działania są realizowane, można obwieścić, że „nasza pamięć jest światem doskonalszym niż wszechświat, bo przywraca życie tym, których już nie ma", nabywając tym samym możność do chronienia życia przyszłego.

[1] Kuczyńska A., *Pamięć poprzez sztukę, Pamięć Shoah. Kulturowe reprezentacje i praktyki upamiętnienia*, red. Majewski T., Zeidler-Janiszewska, Officyna, 2009, Łódź, s. 655-657.

[2] *Op. cit.*

"Our memory is a more perfect world than the universe: it gives back life to those who no longer exist." – wrote Guy de Maupassant in one of his short stories. This 19th-century French writer and representative of the Naturalist school is remembered as a master of short story form. The main aim of the Naturalist school was to present the world as close to reality as possible, without embellishments, selections and fantasies. The representatives realistically recreated in their art what they observed without any frills. A similar precise way of describing reality was an urgent issue when documenting the Holocaust. Precise descriptions and accounts were necessary to reliably convey the knowledge of these events. The means of expression of the "inexpressible" has changed over time. In the contemporary world dominated by creativity, impersonal naturalistic descriptions are too poor to capture the essence of the memory. An even closer synthesis of the memory and art seems to be a combination that can have a real impact on our imperfect and full of new cracks world.

Much has been written about the memory. Memory of Shoah encompasses many duties. The first three are remembrance of the victims, countering disinformation and education. It seems that humanity have been fulfilling these missions successfully so far. However, the superior task for the future of humanity is to prevent future similar tragic events. In certain way, this task calls into question previous successes. This mission, expressed in the "Never Again" phrase, has encountered the greatest challenge since the Second World War. This is due to the war behind Poland's eastern border, political and ideological polarization, the rise of extremism and many other threats to

the stability of societies, including cyber threats. Therefore, there are plenty of "fissures" with fertile bottoms, into which humanity recklessly throws seeds of oblivion again. We just do not know what kind of madness will arise this time.

However, looking for splits through which light can be seen, these circumstances may become an incentive to treat the memory of the Holocaust with even greater seriousness. This is an opportunity to intensify our participation in the memory by looking for new forms of expression that would be better connected with contemporary culture, especially in the sphere of emotions.

A characteristic feature of all times is forgetting the past in contemporary discourses. Alicja Kuczyńska in the article "Pamięć przez sztukę" (Memory through Art) described: "When contemplating the trauma of the Holocaust, we enter a world, which has been deprived of real existence for a long time [...] this world is more and more free from its original shapes. It persists on the fragile edges of the mix of memories, testimonies and imagination. [...] This state is not stable: the tragic past is increasingly reluctant to reveal scraps of its own face, while eagerly and consistently expanding its areas of concealment. The natural and inevitable process of the events of the past fading into oblivion takes place before our eyes, and it is up to us to try to determine our share and role in it[1].

This participation should focus on the search for new means of expression of the memory of the Shoah in broadly understood artistic creation. It is not about mere reminding, but about searching for expression for tragic and traumatic memory. The task of art is to awaken sensitivity anew and restore emotions, which have been lost. These memories then have a chance to be given a form close to the previous forms. Art, such as the "Fissures" exhibition, supports processes of coding old and new meanings, which successfully replace traditionally understood recreation of reality[2].

Combining art and memory is not enough. A key ingredient for two of them is necessary – the commandment of love for one's neighbour, which is the golden rule of all times and cultures. We are accustomed to thinking of this commandment as if it were exclusively related to people living alongside us. This rule, reaching into the past, the present and the future, revives memory and, while being expressed through art, achieves an everlasting character. New ways of preserving memory are an inspiration to act for empathy, mutual understanding and love, also towards those who are no longer with us. When such actions are carried out, it can then be announced that "Our memory is a more perfect world than the universe: it gives back life to those who no longer exist", thus it gains the ability to protect the future life.

Paweł Maliszewski
Muzeum Treblinka / Treblinka Museum

[1] Kuczyńska A., *Pamięć poprzez sztukę, Pamięć Shoah. Kulturowe reprezentacje i praktyki upamiętnienia*, ed. Majewski T., Zeidler-Janiszewska, Officyna, 2009, Łódź, pp. 655-657.
[2] *Op. cit.*

PREZENTOWANE NA WYSTAWIE PRACE FOTOGRAFICZNE, MALARSKIE I CERAMICZNE

PHOTOGRAPHIC, PAINTING AND CERAMIC WORKS PRESENTED AT THE EXHIBITION

Barbara Janina Sochal
z cyklu SZCZELINY / from the FISSURES series:
Las Korczakowski / The Korczak Forest
technika mieszana,
odciski fragmentów wiązanek
składanych pod kamieniem pamiątkowym
Janusza Korczaka/Henryka Goldszmita i Dzieci

mixed technique,
imprints of fragments of bouquets
which were laid at the memorial stone of
Janusz Korczak/Henryk Goldszmit and the Children
2023

Barbara Janina Sochal
z cyklu SZCZELINY / from the FISSURES series
Las Korczakowski / The Korczak Forest
technika malarska / painting technique
2022

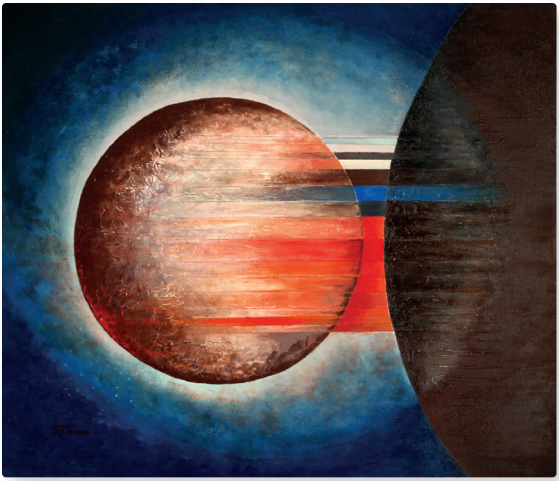

Barbara Janina Sochal
Pomiędzy / Between
technika malarska / painting technique
2022

Natura niewiele robi sobie z ran, które człowiekowi potrafi zadać jedynie drugi człowiek. Dla natury jest to bowiem obce, być może niezrozumiałe. Nie wie, jak się zachować, więc przytłaczającą ciszę historii przerywa beztroski śpiew ptaków, a drzewa każdej wiosny wybuchają tą samą zielenią. Po prostu, jak gdyby nigdy nic. Tylko my potrafimy dostrzec w nich zło.

Nature cares little about the harm that solely human beings are able to cause to themselves. For nature it is alien, perhaps incomprehensible.

Nature does not know how to behave, so the oppressive silence of history is interrupted by the carefree brids singing, and by the trees burst into the same green every spring. Just as if nothing happened. Only we can see the evil in them.

Aga Sochal

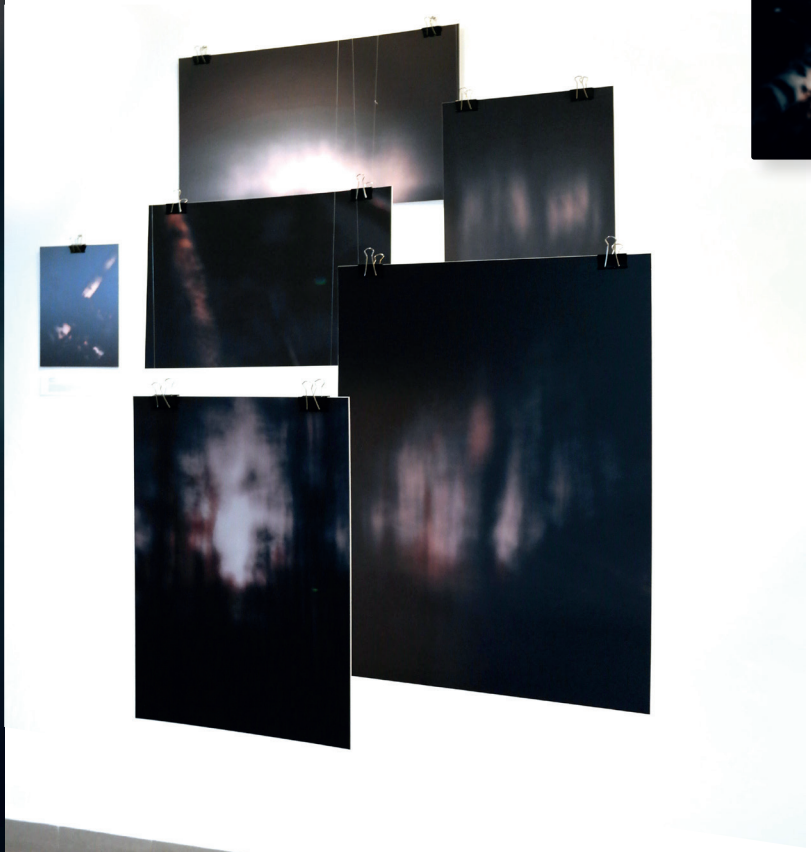

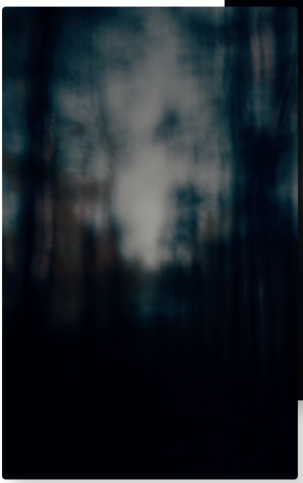

Aga Sochal

Szum / Rustle

fotografia / photography

2023

Barbara Janina Sochal
1. W drodze / On the way
technika mieszana / mixed technique
2023

Barbara Janina Sochal
2. W drodze / On the way
technika mieszana / mixed technique
2023

Barbara Janina Sochal
Latawce / Kites
technika własna / own technique
2023

Barbara Janina Sochal

Rzeka pamięci

The river of the memory

technika mieszana z wykorzystaniem elementów zniczy zapalanych pod kamieniem pamiątkowym Janusza Korczaka/Henryka Goldszmita i Dzieci

mixed technique using elements of candles lit at the memorial stone of Janusz Korczak/Henryk Goldszmit and the Children

2023

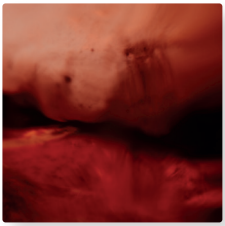

Aga Sochal

Czy wszyscy ludzie patrzą w niebo z nadzieją?

Do all people look to the sky with hope?

fotografia / photography

2023

Barbara Janina Sochal

Interwał / Interval

technika mieszana z wykorzystaniem woskowych elementów zniczy zapalanych pod kamieniem pamiątkowym Janusza Korczaka/Henryka Goldszmita i Dzieci

mixed technique with the use of wax elements of candles lit at the memorial stone of Janusz Korczak/Henryk Goldszmit and the Children

2023

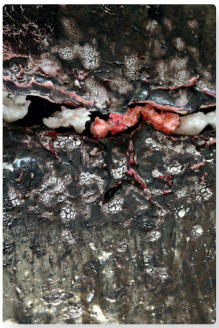

LAS KORCZAKOWSKI

KORCZAK FOREST

Od 2021 r. Muzeum Treblinka realizuje projekt edukacyjny pn. Las Korczakowski, którego celem jest upamiętnienie Janusza Korczaka, Stefanii Wilczyńskiej i wszystkich osób z nim współpracujących oraz ich wychowanków, którzy zginęli w Obozie Zagłady Treblinka II na początku sierpnia 1942 r.

Idea Lasu Korczakowskiego powstała w 2020 roku z inicjatywy Muzeum Treblinka oraz Polskiego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka. Przygotowaniem wstępnego projektu koncepcji Lasu zajęli się pracownicy Muzeum Treblinka – Monika Samuel, Bartosz Kowalski oraz Aleksandra Kowalska pod merytoryczną opieką dyrektora placówki – Edwarda Kopówki. W ramach sadzenia Lasu Korczakowskiego Muzeum Treblinka wraz ze Stowarzyszeniem im. Janusza Korczaka nawiązuje kontakt ze szkołami i placówkami, dla których idee pedagogiczne szkoły korczakowskiej są bliskie. Zasadzenie drzewa jest wstępem do cyklicznych, corocznych spotkań w celu jego symbolicznego podlania. W trakcie wizyt przedstawiciele instytucji mają możliwość zwiedzenia Muzeum Treblinka w towarzystwie przewodnika muzealnego oraz wzięcia udziału w lekcji muzealnej powiązanej z myślą korczakowską. Przy każdym z drzew umieszczana jest tabliczka z informacjami o danej placówce oraz mottem lub wybranym przez nią cytatem, nawiązującym do nauk korczakowskich, które jeszcze bardziej podkreślają wyjątkowość tego miejsca.

Zasadzone drzewa są dowodem, że przesłanie Korczaka jest wciąż żywe i aktualne. Do dziś korczakowski system wychowawczy jest fundamentem, z którego czerpią liczne szkoły i placówki. Jest inspiracją wielu pedagogów, opiekunów i obrońców praw dziecka. Pielęgnowanie drzew jest świadectwem nie tylko pamięci, ale i wdzięczności wszystkich, którym idee humanistyczne Janusza

Korczaka są bliskie. Zasadzenie, a następnie pielęgnowanie drzew, jest formą włączenia biorących udział do aktywnego tworzenia własnych ścieżek pamięci o ważnych postaciach i znaczących wydarzeniach historycznych. Jest również zachętą do ochrony naturalnego środowiska i dbania o przyrodę.

Ze względu na niezbyt wysokie wymagania, odporność na szkodniki, zróżnicowanie w obrębie gatunku oraz symbolikę, jako gatunek dominujący wybraliśmy klony. Swoją popularność klony zawdzięczają zarówno pięknemu wybarwieniu w ciągu sezonu wegetacyjnego, jak i zmianie koloru jesienią, kiedy to liście efektownie się przebarwiają. Klon zwyczajny uchodził dawniej za siedzibę dobrych bóstw odprowadzających duszę zmarłych w zaświaty i troszczących się o spokój żywych. Znana z porzekadeł „grobowa deska", na której układano ciało zmarłego, była wykonywana właśnie z klonowego drewna. Według przekazów nie wolno było jej malować, należało za to w nią często i głośno stukać, by odstraszyć od duszy diabły. Dlatego mówi się o „odpukaniu w niemalowane drewno" albo o miłości „aż do grobowej deski". Stanisław Szwarc-Bronikowski w książce „Świadkowie naszych dziejów" o klonach pisał: „Klon uważano za drzewo poczciwe. Na deskach tego drzewa układano ludzi umierających, aby zapewnić im lżejszy zgon"[1]. Piękna kolorystyka liści, zmienność klonów w zależności od pory roku i wieku drzewa symbolizują w naszym odczuciu różnorodność rodzaju ludzkiego. Jesteśmy przekonani, że możliwość tworzenia Lasu przez różne grupy wiekowe jest zgodne z ideami humanistycznymi Janusza Korczaka. Dla dzieci i młodzieży jest również zna-

Hufiec ZHP im. Janusza Korczaka w Sokołowie Podlaskim, 31.05.2023 r.

Janusz Korczak Scout Troup in Sokołów Podlaski of the Polish Scouting and Guiding Association, May 31, 2023

[1] Stanisław Szwarc-Bronikowski, *Świadkowie naszych dziejów*, Prószyński i S-ka, Warszawa 2000, s. 143.

komitym wstępem do nauki o tolerancji i szacunku dla innych religii, narodowości i kultur oraz odpowiedzialności za siebie i innych. Współtworzenie Lasu staje się doskonałą platformą do nawiązania kontaktów, wymiany doświadczeń oraz prowadzenia korczakowskiego dialogu między pokoleniami.

To czym jest Las Korczakowski zdefiniowała prosto i pięknie Pani Barbara Janina Sochal, przewodnicząca Polskiego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka, współorganizatora projektu: „Las Korczakowski jest próbą odpowiedzi na pytanie: Jak rozmawiać z młodzieżą o Zagładzie, o setkach tysięcy zamordowanych Dzieci – ofiarach wojny wywołanej przez dorosłych".

Obecnie Las Korczakowski współtworzy 49 instytucji. Są to m. in. społeczności szkół, przedszkoli, wyższych uczelni, harcerzy i skautów, ale także fundacji, stowarzyszeń oraz jednostek samorządowych i pozarządowych z Polski i zza granicy. Miło nam poinformować, że 16.06.23 r. Szkoła Podstawowa i Samorządowe Przedszkole w Urlach (około 46 km od Muzeum Treblinka) przybrały za patrona Janusza Korczaka. Dążymy do tego, aby świat stał się bezpiecznym, przyjaznym miejscem.

Zapraszamy wszystkie instytucje, dla których idee Janusza Korczaka są bliskie do współpracy przy wspólnym tworzeniu Lasu Korczakowskiego. Regulamin akcji oraz Formularz zgłoszeniowy znajdują się na stronie internetowej Muzeum Treblinka: https://muzeumtreblinka.eu/las-korczakowski/; zachęcamy do kontaktu na adres: laskorczakowski@muzeumtreblinka.eu

---

Since 2021, the Treblinka Museum has been carrying out an educational project entitled the Korczak Forest.

Uczniowie i nauczyciele z Niepublicznej Szkoły Podstawowej im. Janusza Korczaka w Szydłówce (powiat łosicki), 20.06.22 r.

Students and teachers from the Janusz Korczak Private Primary School in Szydłówka (Łosice poviat), June 20, 2022.

The purpose of the initiative is to commemorate Janusz Korczak, Stefania Wilczyńska, all people, who cooperated with them, and their pupils, who were killed in the Treblinka II Death Camp at the beginning of August 1942. The idea of the Korczak Forest was born in 2020 on the initiative of the Treblinka Museum and the Polish Janusz Korczak Association. The initial concept of the forest was prepared by the employees of the Treblinka Museum – Monika Samuel, Bartosz Kowalski and Aleksandra Kowalska, under the substantive supervision of the director of the Museum – Edward Kopówka.

As part of the planting of the Korczak Forest, the Treblinka Museum together with Janusz Korczak Association, make contact with schools and institutions for which the pedagogical approach of Janusz Korczak has a great meaning. Planting a tree is an introduction to cyclical, annual meetings in order to symbolically water it. During the visits, representatives of institutions are offered a guided tour around the Treblinka Museum and an opportunity to take part in the workshops related to the Korczak's thought. The plaques with information about a facility and a motto or a selected quote referring to Korczak's teachings, which additionally emphasize the uniqueness of this place, are placed next to each tree.

As part of the campaign "We Cherish Korczak's Ideas" the planted trees are a proof that Korczak's message is still alive and up-to-date. To this day, Korczak's educational system is used by numerous schools and institutions, it inspires many educators, guardians and defenders of children's rights. Preserving the trees will be a testimony not only of memory but also of gratitude of all those to whom the humanistic ideas of Janusz Korczak are close. Planting and then caring for trees is a form of involving participants in the active creation of their own memory paths about important figures and significant historical events. It is also an incentive to protect the natural environment and care for nature.

We chose maples as the dominant species, due to not very high requirements, resistance to pests, diversity within the species and symbolism. Maples owe their popularity to both the beautiful colour during the growing season and the attractive change of colour in autumn. Norway maple was formerly considered to be the dwelling place of good gods, who led the souls of the dead to the afterlife and who cared for the peace of the living. The Polish saying „do grobowej deski" (eng. to the very end) include word „deska" (eng. wooden board). It is explained by the fact that the bodies of the deceased used to be laid on maple boards. According to tradition, it was forbidden to paint it, but it was necessary to tap it often and loudly to scare away the devils from a soul. That is why we say „knock on wood" or love „to the grave board". Stanisław Szwarc-Bronikowski in his book „Witnesses of Our History" wrote about maple trees: „Maple was considered a tree that arouse kind feelings. Dying people were placed on maple boards to ensure a lighter death for them"[1]. The beautiful colours of the leaves, the variability of the maples depending on the season and the age of these trees symbolize in our opinion the diversity of mankind. We are convinced that the possibility of planting the Forest by different age groups is in line with the humanistic ideas of Janusz Korczak. It is also an excellent introduction for children and teenagers to learn about tolerance and respect for other religions, nationalities

[1] Stanisław Szwarc-Bronikowski, *Świadkowie naszych dziejów*, Prószyński i S-ka, Warszawa 2000, p. 143.

and cultures, as well as responsibility for oneself and others. Co-creation of the Forest becomes an excellent platform for establishing contacts, exchanging experiences and conducting Korczak's dialogue between generations.

The Korczak Forest was defined simply and beautifully by Mrs. Barbara Janina Sochal, president of the Polish Janusz Korczak Association, co-organizer of the project: „The Korczak Forest is an attempt to answer the question: How to talk to young people about the Holocaust, about hundreds of thousands of murdered Children – victims of war caused by adults".

Currently, the Korczak Forest is co-created by 49 institutions. These are e.g. schools, kindergartens, universities, scouts, foundations, associations and local government and non-governmental units from Poland and abroad. We are pleased to inform that on June 16, 2023, the Primary School and Local Government Kindergarten in Urle (about 46 km from the Treblinka Museum) took the Janusz Korczak name. We strive to make the world a safe and a friendly place to live in.

We invite all institutions for which Janusz Korczak's ideas are close to cooperate in the joint creation of the Korczak Forest. The rules of the campaign and the application form can be found on the Treblinka Museum website: https://muzeumtreblinka.eu/las-korczakowski/; please contact us at the address: laskorczakowski@muzeumtreblinka.eu

Monika Samuel
Muzeum Treblinka / Treblinka Museum

Przedstawiciele organizacji korczakowskich z 20 krajów, 6 kontynentów, którzy byli uczestnikami Międzynarodowej Konferencji „Janusz Korczak i Dzieci. Lekcja przeszłości i nadziei. 80. rocznica śmierci Janusza Korczaka", 21 października 2022 roku zostali zaproszeni do Muzeum Treblinka. Tego dnia posadzono 16 nowych drzew w LESIE KORCZAKOWSKIM.

Representatives of Korczak Organizations from 20 countries and 6 continents who were participants of the International Korczak Conference, "Janusz Korczak and the Children. Lesson of the past and hope. 80th anniversary of the death of Janusz Korczak", October 21, 2022.

W tym dniu drzewka zasadzili / On this day trees were planted by:

Zespół Szkolno-Przedszkolny. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka z Jaroszowa,

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii im. Janusza Korczaka w Zgorzelcu,

UNESCO/Janusz Korczak CHAIR in Social Pedagogy / Katedra UNESCO im. Janusza Korczaka Pedagogiki Społecznej,

Janusz Korczak Association Australia,

Szkoła Podstawowa im. ppor. Emilii Gierczakz Łącka,

Międzynarodowe Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka / IKA - International Janusz Korczak Association,

Międzynarodowa Kapituła Orderu Uśmiechu,

Szkoła Podstawowa nr 2 im. Janusza Korczaka w Nowej Rudzie,

Uczelnia Korczaka,

Koło Przyjaciół Korczakowa im. Jerzego Zgodzińskiego,

Pani Marta Santos Pais,

SP23 w Toruniu,

Ghetto Fighter' House Museum,

Klasztor oo. Dominikanów Warszawa-Służew,

Tunisian Korczak Association.

Ukrainian Janusz Korczak Association.

KATALOG WYSTAWY

EXHIBITION CATALOGUE

SZCZELINY
PRAKTYKOWANIE PAMIĘCI

FISSURES
PRACTISING THE MEMORY

ISBN 978-83-965164-7-3

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

muzeum Treblinka

25 lat Mazowsze

Muzeum Treblinka jest jednostką organizacyjną Samorządu Województwa Mazowieckiego